

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки педагогічних наук, професорки

Князян Маріанни Олексіївни

на дисертацію Мединської Світлани Іванівни

«Формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

(галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами. Глобалізація та інтернаціоналізація життєдіяльності сучасного суспільства актуалізують проблему формування полікультурності та плюрилінгвальності особистості майбутнього фахівця. Зазначена проблема пріоритезується в аспекті професійної підготовки саме фахівців у галузі туризму, оскільки від них очікується володіння ґрунтовними знаннями про культуру народів світу, здатністю виступати медіатором культур, готовністю до комунікативної взаємодії у широкому плюрилінгвальному, мультиетнічному контексті. Указана проблема набуває неабиякого значення в умовах війни, оскільки від фахівця у сфері туризму вимагається репрезентувати представникам різних національностей найкращий доробок українського народу, його культурну спадщину, доносячи знання про неповторність, унікальність, багату духовну спадщину українців.

Формування полікультурної комунікативної компетентності у здобувачів вищої освіти туристичної галузі сприяє активізації економічного розвитку нашої країни, результативній інтеграції професійної освіти у європейський та світовий освітній простір, про що підкреслюється в державних документах, перш за все, в Законі України «Про вищу освіту».

Дисертація відповідає основним напрямам досліджень кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексної наукової теми «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059), і кафедри міжнародного туризму, готельно-ресторанного бізнесу та іншомовної підготовки Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексної наукової теми «Дослідження стану та перспектив розвитку ринку туристичних та готельно-ресторанних послуг: економічний та соціальний аспекти» (державний реєстраційний номер 0121U100379).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Здійснено ґрунтовний аналіз нормативно-правових, філософських, соціологічних, культурологічних, психолого-педагогічних наукових джерел, що уможливило розкриття теоретичних засад формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання. Висвітлено сутність та структуру полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму, визначено показники й рівні її сформованості. Визначено й теоретично обґрунтовано модель формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму саме в умовах змішаного навчання, а також експериментально перевірено її ефективність. Розроблено комплекс навчально-методичних матеріалів для викладачів-науковців, здобувачів вищої освіти, спрямований на формування в умовах змішаного навчання полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму.

Наукова новизна дослідження: здобувачкою вперше теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання на засадах аксіологічного, компетентнісного, системного, контекстного,

партисипативного, культурологічного, комунікативного підходів. Зазначена модель цілком правомірно містить такі взаємопов'язані блоки, як-от концептуально-цільовий, змістово-реалізаційний, результативно-оцінювальний, на основі оптимальних моделей змішаного навчання (віртуально збагаченої, ротаційної, самостійного змішування). Крім того, уточнено й конкретизовано понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблеми («компетентність», «полікультурна компетентність», «комунікативна компетентність», «полікультурна комунікативна компетентність», «полікультурна комунікативна компетентність майбутніх фахівців у галузі туризму», «модель формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання»). На додаток удосконалено зміст, методи, технології (діалогічно-дискусійні, ігрові, кейсові, цифрові, проєктні, фасилітації й співробітництва) та форми навчання (лекційні, практичні й семінарські заняття, позааудиторна робота, практика), спрямовані на формування мотиваційно-ціннісного, соціально-когнітивного, комунікативно-діяльнісного, особистісного компонентів полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання. Набули подальшого розвитку наукові уявлення про сутність, структуру, компоненти, показники й рівні сформованості полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму, діагностичний інструментарій оцінювання рівнів зазначеної компетентності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз дисертаційної роботи дозволяє стверджувати про цілковиту обґрунтованість наукових положень, рекомендацій та висновків, повнота й достовірність котрих не викликає зауважень. Насамперед С. І. Мединська використала багатий арсенал різноманітних методологічних підходів та методів дослідження. До того ж детально репрезентовано процес професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму. Авторкою сфокусовано неабияку увагу на широкій апробації результатів дослідницької роботи в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Достовірність наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується ґрунтовним дослідженням наукового фонду (350 найменувань, із них 180 іноземною мовою), що переконує у високому рівні опрацювання стану вивчення заявленої проблеми.

Акцентуємо на тому, що зміст, висновки та результати відзначаються переконливістю, доказовістю та відображають основні положення дисертації. Результати дослідження, проведеного С. І. Мединською, достатньо ґрунтовно й повно висвітлено у фахових науково-педагогічних виданнях, їх апробовано й на міжнародних і всеукраїнській науково-практичних конференціях та впроваджено у практику.

Підкреслимо, що ґрунтовно сформульовано базовий термінологічний апарат дисертації. Чітко окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, що логічно пов'язані з метою та можуть бути вирішені з використанням запропонованої системи теоретичних й емпіричних методів.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертація С. І. Мединської містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання. Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес закладу вищої освіти «Університет імені Альфреда Нобеля» (довідка про впровадження № 293 від 26.06.2024 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка про впровадження № 01-23-01 від 02.01.2024 р.), Запорізького національного університету (довідка про впровадження № 01/01-13/163 від 22.12.2023 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 01-15/936 від 28.11.2023 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження можуть бути широко використані викладачами-науковцями в закладах вищої освіти, оскільки структурно-функціональна модель формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх

фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання може бути покладена в основу моделювання освітнього процесу здобувачів першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 242 Туризм. На нашу думку, на основі отриманих результатів є доцільним покращення навчально-методичного забезпечення обов'язкових та вибіркового освітніх компонентів, наприклад, «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Ділова іноземна мова», «Маркетинг у туризмі», «Менеджмент у туризмі», «Організація екскурсійних послуг» тощо. З використанням висновків дисертації є доречним й оновлення змісту практик, як і позааудиторної роботи. Матеріали дослідження можуть використовуватися для розвитку теорії й практики професійної освіти, зокрема в ході підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 242 Туризм, у науково-дослідній роботі здобувачів вищої освіти, при розробці посібників, методичних рекомендацій, програм спецкурсів, у системі підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців у галузі туризму.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом. Вивчення дисертації, аналіз її результатів та висновків переконує, що всі визначені здобувачкою завдання вирішено, а мету – досягнуто. Виваженою, логічно продуманою, послідовною є структура дисертації, що відображає єдність наукового пошуку у його теоретичному та експериментальному аспектах.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади проблеми формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання»** на основі вичерпного дослідження наукових праць висвітлено теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму. С. І. Мединською розглядаються такі ключові для дослідження поняття, як-от «компетентність», «полікультурна компетентність», «комунікативна компетентність», «полікультурна комунікативна компетентність», «полікультурна комунікативна компетентність майбутніх фахівців у галузі туризму», «змішане навчання», «педагогічна модель».

Цілком поділяємо позицію здобувачки про те, що полікультурна комунікативна компетентність майбутнього фахівця в галузі туризму є інтегративним утворенням особистості, котре забезпечує якісне виконання професійних обов'язків через взаємодію, взаємовплив та спілкування з представниками різних культур із самоідентифікацією особистості в суспільстві в умовах мультикультурності та її інтеграцією в полікультурний світовий простір зі збереженням взаємозв'язку з рідною культурою на засадах рівноправності, толерантності, визнання багатства культурної спадщини, культурного розмаїття та певних моральних ціннісних орієнтацій і ставлень (с. 68).

Варто наголосити й на доречності авторського бачення визначення структурних компонентів указаної компетентності. Так, був проведений ґрунтовний аналіз наукових джерел (с. 68-71) та опитування професорсько-викладацького складу (с. 71-72), що в єдності цих підходів дозволило виокремити компоненти полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму (мотиваційно-ціннісний, соціально-когнітивний, комунікативно-діяльнісний, особистісний), критерії для їх оцінювання (мотиваційно-спрямувальний, когнітивний, діяльнісний, особистісний), характеристика яких є аргументованою та деталізованою (с. 74-89).

С. І. Мединською здійснено глибокий аналіз як теоретичного фонду, так і досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму у вітчизняних та зарубіжних університетах. Це уможливило висвітлення суті поняття «змішане навчання», характеристику особливостей змішаного навчання при підготовці майбутніх фахівців у галузі туризму, надання рекомендацій до впровадження змішаного навчання в освітній процес. Науково цінним є авторський підхід щодо поєднання інтерактивних технологій (діалогічно-дискусійних, ігрових, кейсових технологій, технологій фасилітації, вправління) з цифровими технологіями (мобільного навчання, технологіями віртуальної та доповненої реальності, використанням ютуб каналів,

інтерактивних онлайн-дошок), програмами віртуальної мобільності й віртуального обміну з застосуванням методики CLIL (Content and Language Integrated Learning) під час реалізації змішаного навчання з урахуванням сучасних зовнішніх загроз.

У другому розділі – **«Обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності моделі формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання»** здобувачкою науково обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено модель формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання. Цілком слушним є підхід здобувачки щодо визначення таких основних блоків авторської моделі, як-от концептуально-цільовий, змістово-реалізаційний, результативно-оцінювальний, на основі моделей змішаного навчання, котрі визначено як оптимальні в сучасних умовах життєдіяльності українського соціуму (віртуально-збагаченої моделі, ротаційної моделі (ротації за станціями, індивідуальної ротації, перевернутого класу) й моделі самостійного змішування). С. І. Мединською вдало візуалізовано вказану модель на рисунку 2.1. (с. 139). Концептуально-цільовий блок цілком логічно спрямовував на визначення мети моделі, завдань, методологічних підходів, принципів навчання (толерантності, комунікативної співпраці, полікультурності, культуровідповідності, безперервності, навчання через занурення, позитивності), проведення первинної діагностики рівня сформованості вказаної компетентності. Натомість змістово-реалізаційний блок правомірно передбачав засвоєння майбутніми фахівцями знань як з традиційних освітніх компонентів, оновлених за змістом, так і авторського спецкурсу «Ефективна комунікація в полікультурному туристичному бізнес-середовищі», формування компонентів полікультурної комунікативної компетентності в аудиторний та позааудиторний час (організація «Майстерні міжнародних бізнес-комунікацій», у форматі чого відбувалися майстер-класи, воркшопи від спікерів-практиків з бізнесу, втілювалися програми віртуальної

мобільності й віртуального обміну, функціонували й розмовні (дискусійні) клуби). На додаток результативно-оцінювальний блок націлював на корекцію змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців у галузі туризму до ефективної комунікації в полікультурному професійному середовищі з метою її вдосконалення. Актуалізувалися процеси самопізнання, самоаналізу, оцінювання власних дій і станів, пошуку ефективних шляхів самокорекції. Діагностувався рівень сформованості полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму. Результати проведеної діагностики переконують у підвищенні рівня сформованості полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму саме в експериментальній групі, що підтвердило ефективність розробленої моделі та її інструментарію. Результати теоретичного та емпіричного дослідження цілком доречно репрезентовані у вигляді рисунків та таблиць.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Повнота викладу результатів, висновків та рекомендацій дослідження у наукових роботах авторки є безсумнівною, зокрема нею опубліковано 20 праць (16 з них – одноосібні), з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у наукових виданнях інших держав, котрі входять до міжнародних наукометричних баз даних, 10 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. **Особистий внесок** в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає в розкритті теоретичних засад формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців, упровадження e-learning в системі вищої освіти, використання мобільного навчання, висвітленні дидактичного потенціалу YouTube каналів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Слід зазначити, що поряд із загальною високою оцінкою наукових результатів дослідження С. І. Мединської є сенс висловити певні зауваження та побажання в аспекті наукової дискусії:

1. У роботі варто було б чіткіше висловити авторську позицію стосовно співвідношення між поняттями «полікультурна комунікативна компетентність» і «міжкультурна комунікативна компетентність».

2. На нашу думку, дисертаційна робота тільки б виграла, якби авторка навела більше прикладів формування комунікативно-діяльнісного компонента при застосуванні моделей змішаного навчання, включених до структурно-функціональної моделі формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання.

3. Необхідними для дослідження з метою з'ясування важливості формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму вважаємо проведені опитування серед професорсько-викладацького складу, який забезпечує реалізацію освітніх компонентів за освітньо-професійною програмою «Туризм» (підрозділ 1.2), і здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за цією освітньо-професійною програмою (підрозділ 1.3). На нашу думку, також для підтвердження актуальності роботи доцільно було б провести опитування серед стейкхолдерів у галузі туризму щодо значущості полікультурної комунікативної компетентності для майбутніх фахівців у галузі туризму та визначення її складників.

4. Певні труднощі в сприйнятті тексту викликає розподіл дисертанткою теоретико-методичних основ наукової проблеми на чотири групи, які представлені в підрозділах 1.1 (перша й друга група) та підрозділі 1.3 (третья й четверта підгрупа). Уважаємо, що за такого вибору логіки представлення інформації авторці слід було б зауважити на особливість її змістового викладу в роботі не наприкінці підрозділу 1.1, а при поданні структури теоретико-методичних основ наукової проблеми у вигляді рисунка на с. 38.

Наголосимо, що висловлені зауваження і рекомендації не знижують наукової цінності дисертаційної роботи. Порухень академічної доброчесності у дисертації та публікаціях С. І. Мединської не виявлено.

Висновки. Аналіз дисертації, опублікованих наукових робіт дозволяє дійти висновку про те, що дослідження Мединської Світлани Іванівни «Формування полікультурної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму в умовах змішаного навчання» є самостійно виконаною, завершеною науковою працею з актуальної проблеми з використанням методів, адекватних і відповідних меті дослідження, має науково-теоретичну та практичну цінність, відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. №341), п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167, її оформлення – вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 31 травня 2019 р. №759), а її авторка – Мединська Світлана Іванівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:
докторка педагогічних наук,
професорка кафедри
французької філології
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова

Маріанна КНЯЗЯН

Підпис засвідчую:
кандидат біологічних наук, доцент
проректор з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова

Олександр ЗАПОРОЖЧЕНКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:06:36 25.12.2024

Назва файлу з підписом: Відгук_Князян М._на дисертацію Мединської С..pdf
Розмір файлу з підписом: 855.0 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук_Князян М._на дисертацію Мединської С..pdf
Розмір файлу без підпису: 821.2 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: КНЯЗЯН МАРІАННА ОЛЕКСІЇВНА

П.І.Б.: КНЯЗЯН МАРІАННА ОЛЕКСІЇВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2591214789

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 11:06:33
25.12.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000AB1B5C016E360505

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.10.24 15:00